קולבושובה

var DrawingManagerData = {"mapZoom":8,"mapCenter":["50.3348762466","21.8469519458"],"mapObjects":[{"title":null,"type":"marker","coordinates":[["50.297004262","21.7755408129"]]}]}; var GoogleMaps = { map: null, mapZoom: (DrawingManagerData == "" ? 4 : DrawingManagerData.mapZoom), mapCenter: (DrawingManagerData == "" ? new google.maps.LatLng(24.886436490787712, -70.2685546875) : new google.maps.LatLng(DrawingManagerData.mapCenter[0], DrawingManagerData.mapCenter[1])), existingAreas: (DrawingManagerData == "" ? "" : DrawingManagerData.mapObjects), renderedAreas: [], drawingManager: null, markerIcons: { "regular" : "http://icons.iconarchive.com/icons/icons-land/vista-map-markers/32/Map-Marker-Marker-Outside-Chartreuse-icon.png", "hovered" : "http://icons.iconarchive.com/icons/icons-land/vista-map-markers/64/Map-Marker-Marker-Outside-Azure-icon.png"}, init: function() { //Define Map Center View var mapOptions = { zoom: this.mapZoom, center: this.mapCenter, mapTypeControlOptions: { mapTypeIds: [google.maps.MapTypeId.ROADMAP,google.maps.MapTypeId.TERRAIN, google.maps.MapTypeId.SATELLITE] }, mapTypeId: google.maps.MapTypeId.TERRAIN }; this.map = new google.maps.Map(document.getElementById('map-canvas'), mapOptions); //draw existing areas this.drawExistingAreas(); }, drawExistingAreas: function() { for (var i in this.existingAreas) { //handle polygons if (this.existingAreas[i].type == "polygon") { var paths = []; for (var point in this.existingAreas[i].coordinates) { paths.push(new google.maps.LatLng (this.existingAreas[i].coordinates[point][0], this.existingAreas[i].coordinates[point][1])); } var area = new google.maps.Polygon({ paths: paths, strokeColor: '#FF0000', strokeOpacity: 0.8, strokeWeight: 2, fillColor: '#FF0000', fillOpacity: 0.35, title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type }); area.setMap(this.map); this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } //handle markers if (this.existingAreas[i].type == "marker") { var position = new google.maps.LatLng(this.existingAreas[i].coordinates[0][0], this.existingAreas[i].coordinates[0][1]); var marker = new google.maps.Marker({ position: position, icon: GoogleMaps.markerIcons.regular, title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type }); marker.setMap(this.map); this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } } }, drawLabel: function(object) { var marker = new MarkerWithLabel({ position: new google.maps.LatLng(object.coordinates[0][0], object.coordinates[0][1]), map: this.map, labelContent: object.title, labelAnchor: new google.maps.Point(30, 20), labelClass: "drawing_manager_read_only_label", // the CSS class for the label labelStyle: {opacity: 1}, icon: "http://placehold.it/1x1", visible: true }); } } jQuery(function() { GoogleMaps.init(); });

שם בפולנית: Kolbuszowa

שם באוקראינית: Кольбушова (Kolbushova)

שם בעברית: קולבושובה

שם ביידיש: קאלבושאוו (Kolbushov)

נתוני אוכלוסייה:

שנה	כלל האוכלוסיה	היהודים
1765	(?)	542
1804	3262	1987
1880	3111	1935

1890	3072	1953
1900	2894	1685
1910	3460	1947
1921	2900	1415
1939	(?)	1756

הערות:
קולבושובה [קאלבסוב] ממוקמת כ 27 ק"מ מצפון לריישא (ז'שוב), וכ 50 ק"מ דרומית לסנדומייז' (צוזמיר) על הדרך העולה צפונה לכיוון וורשה הבירה. חבל ארץ זה משופע ביערות עבותים והללו סיפקו פרנסה לתושבי המקום, אשר עסקו בייצור רהיטים ובפיתוחים אומנותיים בעץ ובאופן מיוחד נחשבו תושבי המקום ליצרני כינורות מומחים. ממצאים ארכיולוגיים מעידים על התיישבות קדומה באזור, של עובדי אדמה ורועי צאן ממוצא סלאבי. קולבושובה נזכרת לראשונה ככפר רק בשנת 1513, ובשנת 1581 מסמך ובו פירוט של מספר משלמי המיסים ומשלח ידיהם ויושבים בו כ 600 נפש. העיר השתייכה בתחילה לאחוזות משפחת האצולה לבית טארנובסקי, אך עברה ידיים במהלך המאות הט"ז-י"ז. בראשית המאה הי"ז קבע בה את ארמונו סטניסלב לובומירסקי, לאחר שזכה באחוזות שבאזור בעקבות הנצחונות כנגד העות'מנים, וכך עשה גם מושל קרקוב. היישוב הקטן כבר היה בשל לקבלת זכויות של עיר, אלא שה'מגיפה השחורה' של שנת 1652 והתנפלות השוודים בשנת 1655, ששדדו ושרפו גם את קולבושובה, הביאו לדחיית הקמת העיר.

קרא עוד...
קיומו של יריד בעיר מופיע במסמך שהוציא בעלי העיר בשנת 1683, ולמעמד של עיר זכתה קולבושובה מידי המלך יאן סוביסקי ב 1690 כאות הוקרה על הסיוע שנתן האציל לובומירסקי למלך בקרבות כנגד העות'מנים. אך מעבר לכך, הוא מעודד את כלל האזרחים, מכל הדתות והמעמדות, לבוא ולסחור בקובלושובה. לובומירסיקי מתיר ב 1700 לכל החפץ לבוא ולגור בקולבושובה, לבנות בה בתים סביב הארמון ולהשתמש לשם כך בקרקע ובעצים שבאחוזותיו. בכדי לפתח את העיר מבחינה כלכלית הוא גם מתיר לפתוח משבשלות בירה ומזקקות וודקה, ופוטר את המתיישבים ממסים מסוימים למשך 12 שנה. באותו המסמך הוא גם מתיר ליהודים לבוא להתיישב בעיר ולהשתמש בקרקעות, בתנאי שישלמו מס כמו הנוצרים, ושלא ירכשו בתים בכיכר העיר ומקום מושבם יוגבל. בימי השלטון האוסטרי אמנם ירד מעמדה של העיר, אך בעליה לבית טישקיביץ' הצליח להחזיר לעיר את מעמדה. ברבע האחרון של המאה הי"ט שוב ירד מעמדה של העיר בין השאר בעקבות ירידת מעמדה של האצולה, וכך גם הביקוש למוצרי אומנות בעץ, וכן ניסיון של השלטון האוסטרי למנוע תחרות עם מפעלי הריהוט האומנותי בווינה. עם זאת, באותה תקופה הפכה העיר לעיר המחוז ולמקום מושבו של המושל ובתי המשפט. בזמן מלחמת העולם הראשונה נכבשה העיר בידי הרוסים ב13 בספטמבר 1914, ותושבי העיר, בעיקר היהודים נמלטו מן העיר וחזרו לבתיהם השדודים וההרוסים רק לאחר שנכבשה העיר שוב בידי האוסטרים בקיץ 1915.

היהודים
קשה לקבוע מתי החלו יהודים להתגורר בקולבושובה. יש הטוענים שיהודים פעלו בעיר כבר בראשית ימי ההתיישבות במקום. כפי שצויין לעיל, יהודים החלו להתגורר באופן רשמי לקראת סוף המאה הי"ז, ובעיקר במאה הי"ח, אז קיבלו היהודים עוד ועוד זכויות מידי בעלי העיר, שהביעו אהדה רבה ליהודים. כבר בשנת 1713 כבר בוטלו ההגבלות שהוטלו על היהודים, ומערכת היחסים שבין אומני העץ הנוצריים לבין המתווכים היהודיים שהפיצו את סחורתם, הפך לאדוק וטוב. לקהילה הנוצרית ולקהילה היהודית בקולבושובה, שהחזיקו אמנם במבנה ארגוני ומנהלי נפרד, היה במהלך המאות הי"ח-י"ט סמל אחד הכולל צלב, מגן דוד, לחיצת ידיים וכנפי נשר מעל, מעידים על שיתוף הפעולה העמוק בין שתי הקהילות. לה היה מבנה ארגוני נפרד והקהילה היהודית בעיר בשנת 1736 ניתנה הרשות להקים את בית הכנסת הראשון ולפני שנת 1760 כבר היה בעיר בית עלמין. בתקופה זו הקהילה גם מתחילה להיות מיוצגת בוועד ארבע הארצות, בכפיפות לקהילת אפטא.
מבין רבניה של קולבושובה ידוע לנו על ר' ישעיה שהיה רבה של העיר בערך משנת 1740-1760 והיה ידוע כחסיד ובעל מופת. אחריו כיהן בנו ר' יצחק בערך עד שנת תקמ"ב ולאחר מותו נתמנה ר' יוסף, שהיה אז דיין ומו"צ בעיר. הלה היה דודו של ר' משה טיטלבוים מחבר הספר 'ישמח משה'. לאחר שלוש שנים נתמנה ר' אברהם יהושע העשל, שהיה לימים רבה של אפטא, יאסי ועוד, ומן הדמויות המשפיעות פוליטית והבולטות בחסידות גליציה בראשית המאה הי"ט. מכתביו של ר' אברהם יהושע העשל נדפס ספר הדרשות הנודע 'אוהב ישראל'. אחריו כיהן ר' דוד בן מאיר הכהן, תלמידו של ר' לוי יצחק מברדיטשב, ואחריו ר' יעקלי בנו של ר' פנחס מרופשיץ, שרבים מבני העיר היו מחסידיו. לאחר שעבר ר' יעקב לעיר מליץ, נתמנה ר' יחיאל אחיינו של ר' יעקב. לאחר שנפטר, מינו את ר' אברהם אהרן חתנו של ר' יחיאל, על תנאי עד שיגדל בנו של ר' יחיאל – ר' אשר ישעיה. אך מחלוקת שבין חסידי צאנז וחסידי דז'יקוב שבעיר הביאה למינוי לא רשמי גם של למדן עשיר בשם ר' וואלף ריישר. ר' אברהם אהרן בסופו של דבר זכה בכס הרבנות לצמיתות, ואילו ר' אשר ישעיה חזר לאחר שנים לעיר והתקיים בה בדוחק. בשנת 1901 נפטר ר' אברהם אהרן לאחר ששימש כרב העיר כיובל שנים. ר' אברהם אהרן ייעד את הרבנות עבור בנו יחיאל, אך מחלוקת שהתעוררה בעיר בעניין מנעה את המינוי ומחלוקות, מריבות וקטטות ליוו את

הקהילה עד שנת 1912. לאחר ששבו היהודים לעיר בשנת 1915 מינו את ר' אריה ליבוש טייטלבוים בנו של ר' יחיאל הנזכר, אך לאחר שעזב את העיר בשנת 1920 והיגר לאמריקה, נתמנה אביו לרב העיר.
עם הכיבוש האוסטרי הוחלו על יהודי קולבושובה המיסים הכבדים והגזרות שהושתו על כלל יהודי גליציה, כחלק מן הניסיונות להפוך את היהודים ל'פרודוקטיביים'. אמנם, בין השנים 1795-1805 שלט בקולבושובה האדון טישקיביץ', והלה עודד את היהודים לבוא ולהתיישב בעיירה שהייתה בשקיעה כלכלית וחברתית. הוא מאפשר ליהודים לבנות בתים ומקצה לשם כך חומרי בניין ומגרשים. יהודים הפכו גם לספקים באשראי עבור סוחרים ובעלי מלאכה פולניים, והאדון הפריץ מוכר ליהודי את הזכות לייצר ולמכור יי"ש ברחבי האחוזה, ולנהל בית מרזח. בתקופה זו נזכר במרשמים העירוניים רב העיר, השמש והמשגיח, וכן יש במקום מקווה טהרה – ולפי האגדה המקומית נהג לטבול בו הרב אברהם יהושע העשל הנזכר. עם שיווי הזכויות שניתנה ליהודים והאפשרות להיבחר למועצת העיר, היוו היהודים בדרך כלל כמחצית מיושבי מועצת העיר ויהודי שימש כסגן ראש המועצה.

בין שתי המלחמות
עם תום המלחמת העולם הראשונה והקמתה של פולין העצמאית, נערך בקולבושובה פוגרום כנגד היהודים, רכוש יהודי נשדד וכ 20 איש נפצעו באירוע. גם מבחינה כלכלית מצבם של היהודים הורע מאוד בגלל המדיניות המפלה של השלטון הפולני החדש ביחס ליהודים. לעזרת קהילת קולבושובה נחלצו בני העיר שהיגרו לארצות הברית, וביניהם גם משפחתו של הרב לייבוש הנזכר. המשבר הכלכלי של שנת 1929-1931 הביא לנפילה נוספת בכלכלת יהודי העיר, ובמקום נפתחה קופת 'גמילות חסדים' שחילקה הלוואת ללא ריבית. בעיר התקיימו בשנות העשרים כ 67 בתי מלאכה משפחתיים, שעסקו בתחומי הטקסטיל, מזון, רצענות ובתי מלאכה לנייר ולמתכות. יחד עם זאת, התקיימו אגודות גמילות חסדים 'ביקור חולים' ו'לינת צדק'. את בעלי המלאכה המשיכה לייצג אגודת 'יד חרוצים', וזו היוותה את הכח הפוליטי הגדול והחזק שבקהילה.
בתקופה זו הוקם תלמוד תורה בשם 'עץ חיים' ובו למדו כ 204 תלמידים. במהלך התקופה התקיימה גם פעילות פוליטית וציונית, ובמקום פעלו תנועות הנוער 'ביתר', 'הנוער הציוני', והוקמה קבוצת הכשרה קטנה לקראת עליה לארץ ישראל.

מלחמת העולם השנייה
עם פרוץ המלחמה הגיעו לעיר פליטים רבים וכמה מאות מהם השתקעו בעיר. בהמלך הכיבוש הגרמני הנאצי ניטשו קרבות קשים סביבות העיר, חיילים פולנים ויהודים רבים נהרגו, העיר הופגזה וחלקים נרחבים ממנה נשרפו. תושבי העיר נמלטו מן המקום ורק לאחר שוך הקרבות שבו לעיר. חלקם ברחו מזרחה לחלקה הסובייטי של גליציה. עם כניסת הגרמנים הנאציים לעיר באמצע ספטמבר 1939, נלקחו בני ערובה יהודיים עד שהקהילה היהודית סיימה לקבור את החיילים הפולנים בבית הקברות הנוצרי. את גוויות היהודים שנהרגו בקרבות הורשו לקבור רק כשלושה שבועות לאחר מכן. לאורך התקופה נחטפו תושבים יהודיים לצורכי עבודות כפייה שונות, תוך שהגרמנים מתעללים בעובדים, מכים ומשפילים אותם. במארס 1940 הוקם יודנראט בראשו עמד הרופא ד"ר ליאון אנדרמן שמוצאו ממשפחה מתבוללת, והיה קצין בצבא הפולני. תפקידו העיקרי של היודנראט היה בארגון שילוח עובדים לעבודות הכפייה, ובכך פסקו החטיפות ברחובות. היודנראט גם ניהל את גביית המיסים באופן דיפרנציאלי, על פי יכולותיהם הפיננסיות של התושבים. בנוסף, דאג היודנראט להבאת מזון לגטו, בניסיון לשחרר יהודים שנתפסו ב'עוון' הברחת מזון לגטו ובתגבור של מנות מזון נוספות באמצעות ארגון הג'וינט. בנוסף הוקם בגטו בית ספר לילדים בשפת היידיש, מרפאת עיניים (שם קיבל חולים באופן אישי יו"ר היודנראט, הד"ר אנדרמן).
בקיץ ובסתיו 1940 נשלחו קבוצות גדולות של גברים יהודים למחנות עבודה באזור. הקמת הגטו התבצעה ביוני 1941 וזה נעשה ככל הנראה באמצעות המשטרה הגרמנית שהובאה במיוחד מז'שוב. מייד לאחר הקמת הגטו נעצרו כ 26 אנשים בהם חברי היודנראט, ובמקומם מונה יודנראט חדש. הללו עשו מאמצים רבים לשחרר את הנותרים, ואכן כ 10 מהם שוחררו, השאר שולחו לאושוויץ ונספו שם. בסתיו 1941 גורשו כ 20 משפחות לסוקולוב ולגלגובב, אך הובאו לגטו עוד משפחות רבות מכפרי הסביבה. בחורף 1942 חוייבו היהודים למסור את כל הפרוות שברשותם, ואמנם כנראה שלא כל היהודים העבירו את הפרוות שלהם והעניין הושתק על ידי יו"ר היודנראט במתן שוחד. באביב 1942 הקים היודנראט סדנאות עבודה בהן עבדו עבור הצבא הגרמני ועוזריו ללא תשלום, בעבור כרטיס עבודה. במאי 1942 יועדו לשילוח למחנות 200 גברים, אך ברגע האחרון לאחר השתדלות של היודנראט או גורמים אחרים בוטלה הגזירה. ביוני 1942 הועברו כל תושבי קולבושובה לז'שוב. לאחר מכן נשלחו כ 100 יהודים לעבודה בגטו קולבושובה, שהפך מעין מחנה עבודה. התנאים במחנה זה בסך הכל היו סבירים, והיהודים בו נהנו מחופש יחסי. לא הייתה משטרה או שומרים ועל כן ניתן היה לסחור בקלות עם תושבי הסביבה, להוציא דברי דואר של יהודים מבית הדואר ועוד.
בספטמבר 1942 הבינו תושבי המחנה שעומדים לחסל את המחנה ורבים מהם החלו מסתתרים ביערות בסביבה או אצל תושבים נוצרים. ואכן ב 14.11.1942 הגיעו משאיות של המשטרה הגרמנית והפולנית והעבירו את העובדים במחנה לז'שוב. שם הם צורפו למחרת לשילוח של כל תושבי העיר למחנה ההשמדה בעלז'ץ. לאחר הגירוש נעשו נסיונות לתפוס את הבודדים שהצליחו להימלט. ב25.05.1943 הקיפו כ 200 פולנים חמושים באתים וקלשונים את יערות הסביבה ותפסו ורצחו כשמונה יהודים מתוך כשלושים שהתחבאו ביערות הללו. עם זאת, יש לציין כמה וכמה פולנים נוצרים שסייעו ליהודים בדרכים שונות. בתום המלחמה, לאחר שחרור קולבושובה ב 08.05.1944 נותרו מן המסתתרים מתושבי העיר רק 9 יהודים.

(רועי גולדשמידט)

מקורות:
י.מ בידערמאן (רעדאַקטאָר), פנקס קאָלבושאָוו, ניו-יורק תשל"א.
פנקסי הקהילות, ג, קולבושובה, עמ' 320-326.

לקריאה נוספת:

. (In Yiddish)The Kolbuszowa Yizkor Book

- A chapter of the Kolbuszowa Yizkor Book. (in English translation) "Kolbuszowa From Its Beginnings"

.Kehilalinks project Kolbuszowa in the

website. Virtual Shtetel Kobluszowa in the

. map Kolbuszowa is locaded 17 miles NW of Rzeszow in Western Ukraine. See a

ראי\ה מידע מפורט על קהילת קולבושובה באתרמסע לגליציה

קואורדינטות: 50°15' N, 21°46' E

אזור היסטורי-תרבותי: Western Galicia

פריטים רלוונטיים לקהילה

כותרת	סוג הפריט	שנה
"О высылке заложников", в т.ч. об арестах, вз...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1915
1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1898
Correspondence with the Landesgubernium about a...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1875
Ernennung von Bezirks- und GemeinderabbinernОб ...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1854
Gródek Jagełłoński, Grybów, Horodenka, Husiatyn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1909
HM3/939.01	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	
Interpelacja, sprawozdania, korespondencja i in...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1920
Kolbuszowa	קהילות	
Korespondencja w sprawie zażaleń i protestów od...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1901
Korespondencja w sprawie zażaleń i protestów od...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1901

פריטים נוספים